

Numărul 36

Oradea-mare 22 octombrie v. (4 noiembrie n.) 1906.

Anul XLII

Apare duminică. Abonamentul pe an 16 cor., pe 1/2 pe an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Cel din urmă ajutor.

Lui Tudor Pamfile

semn de nesfârșită dragoste.

La începutul zilelor de toamnă, — zile triste, care au în ele ceva din melancolia firilor ce suferă vre-un chin fără sfârșit. Vara a trecut iute cu soarele ei arzător, cu ceru-i senin; dar secetos. Și nici un strop de ploaie n'a căzut pe întinsele ogoare care n'au dat roade, și pentru care munca atâtor corpuri încovoiate spre coarnele plugurilor supt arșița doborâtore a soarelui, — a ramas fără nici un folos.

Au făcut sătenii rugăciuni la Dumnezeu. Au eșit cu icoanele la fântâna zisă a „lacrărilor“ au adus moaștele unui sfânt, a venit cu el lume multă, cinci vlădici cu fetele bătrâne, îngrijorate, s'a adunat norod de nu-l puteai cuprinde cu ochii, și s'au rugat toți cu toții cu lacrimile în ochi ca să-i scape cel Atot Puternic de blăstăm, să-i ierte — și să le dea și lor pe întinsele câmpuri uscate un strop de ploaie. Pentru ei nu că n'ar mai putea să-și facă hrană, dar pentru bietezele vite, să aibă cel puțin ele o leacă de nutreț.

Dar cerul, tot senin, un senin întristător, pătat numai ici colo, — în zare de niște nori cenușii, ce par ca niște ochi de mort, așezați pe un albastru tremurător — și fără farmec.

A adus atâta rău seceta!

În satul Viișoara — cum mergi în sus spre Nicorești, unde mai crescuse ceva nutreț pentru animale, unde mai erau câteva fășii de pădure pline de frunze, — au năpădit oamenii de prin alte sate, au adus vitele la păscut; însă iute — iute au ramas și aceste locuri cu moarte. Numai în vârfulurile copacilor au mai ramas câteva frunze, — și ei stau cu crengile rupte, aplecate în jos, par'că ar voi să se plângă, să-și spuie păsul zilelor rele, jalea, c'au ramas fără haina lor cea blândă și tremurătoare, — pământului uscat și plin de buruiene.

Oamenii prin sate fac ce mai pot; — de azi pe mâine. Mulți, mulți de tot, ș-au luat lumea în cap, alții s'au dus de s'au băgat pe la săpân, fiecare încotro vedea cu ochii.

Se spune, că vre-o câțiva s'ar fi făcut hoți de codru; pe ei i-a blăstămat cerul, mai rău ca pe toți.

Și-acum zilele de toamnă în-cuibă și mai mult jalea în sufletul lor.

Ca să plece din sat, aiurea, „în lumea înstrăinată“ se îndeamnă unul pe altul, și satele rămân de tot sărace: „Că-i mai bine poate acolo, c'om găsi vre-un codru de mămăligă dela cei care au“ așa spune unul altuia, — se înduplecă, se duce, iar în urmă-le, pustiu.

Vestit eră Cornețul, sat dincolo de Nicorești, prin căruțașii lui, oameni voinici, înalți — cu căruțe mari, încăpătoare, și cai mici, dar iuți de mâncau pământul; acuma

[Dr. Alecsandru Vajda-Voevod.

din el au plecat toți — n'a mai ramas decât unul singur Manea Vidru, care nu s'a luat după vorbele unuia și ale altuia, ș-a ramas în satul lui, la casa lui: „Tu măre, nu vreau să mă înstrăinez, și oasele aici voi să-mi hodinească” spunea el, când tovarăși de-ai lui plecau spre alte locuri, ca să mai poată trăi de azi pe mâne.

Manea Vidru avea trei cai, în vară. Doi mări-cei de ani, și un mânz mic, de câteva luni. Inșă din cei doi i-a murit unul în zilele dela începutul lui septembrie, iar mânzul după câțva timp a ramas și fără mamă — că iapa i-au furat-o niște răi făcători.

Și cum a ramas Vidru, e cum se poate mai rău. Căsuța îi stă în băătură — n'a mai pus caii la ea de-o vreme, că nu-i mai are; — iar câștigul de câțiva gologani ce-l luă dela oamenii cărora le ducea lucrurile, și pe ei — dela stație, în sat acasă, nu-l mai are.

Câștig n'are, însă copilașilor lui — două fețițe fără mamă, le trebuie de mâncare, c'-apoi fețele lor albe, prind a se face ca pământul — și-apoi el le inghite.

Acum nu mai are pe săracele animale care suferă biciul cu umilință, cu lumina ochilor nespuse de înduioșetare — și care duc la greu zile întregi — cu capul plecat într-o parte, cu fața tremurătoare și obosită.

Iar ajutor de unde?

E aproape o săptămână de când n'a mai fost pe la stație.

Șade toată ziua lângă mânz, îl mângăie, îi cuprinde gâtul frumos cu mâinile-i mari, osoase, îi ia fir cu fir din coamă de le împletește, se uită la el, și par'că citește în privirea ochilor lui blânzi întrebarea dureroasă: „că unde-i este mama“?

Apoi se duce la fețițele lui, două copile cu părul ca de aur, cu ochii frumoși, strălucitori ca niște pietre scumpe, și care stau triste, cu căpșoarele plecate în jos — semnul suferinței — având în poale câte un codru de mămăligă rece, rea și care e de câteva zile.

Vidru, doar le vede. — Ele îl simt că se apropie „taica“ — ridică privirea ochilor cătră el, par'că cer ceva — apoi se uită 'n jos — și încep să rupă din hrana neîndestulătoare...

Tatăl se dă de-o parte — cu colțul cămeșii albe își șterge lacrimile din ochi.

Din zi în zi lucrurile merg mai greu, și codrul de mămăligă al fețițelor e mai mic, și-s zile când începe ca să le lipsească.

Intr'o seară Vidru și-a pus în gând, — gând nesănătos, dar ce să facă? — ca a doua zi să puie mânzul la căruță, să-l puie să tragă, să se ducă cu el la stație — că de-acolo, a găsit întotdeauna un gășlig, fie el cât de mic.

A doua zi l'a înhămat, l'a pus în dreapta.

Bietul mânz caută să fugă, dădea cu picioarele dinapoi, a rupt un ham, dar s'a supus, a lăsat capul în jos, a ascultat ca un cal învățat la tras, vorba „hii“ a stăpânului, și a pornit-o la drum greu, pe șoseaua plină de pietre neătătorite, cătră stație.

De multe ori l-a oprit, a lăsat pe căluțul lui să se hodinească, i-a adunat puține paie, i-a dat apă de băut, dar toate le făcea cu inima strânsă, îi eră milă de bietul mânz, dar n'avea cum să mai încerce ca să iasă din răul în care l-a înglodat anul secetos.

Când trebui să treacă un podeț pe sosea, unde ridică abia de simțit drumul, mânzul s'a oprit singur, a răsufflat greoi, s'a cutremurat o clipă, frământă cu picioarele o leacă pământul, apoi se smâri — și porni din nou.

Eră atâta amărăciune în sufletul lui Manea Vidru, că-i viniă în gând să se întoarne înapoi, dar tot atunci avea în față chipurile fețițelor lui, care cereau de mâncare. Fiori ca de moarte îi străbătura corpul încrețiră fruntea, și pleznind din bici, ca o amenințare cruntă pentru mânz, spuse cu vorba par'că sugrumată, „hiii căluțul taicăi, hiii...“

Și 'ncet, încet au ajuns la căsuța cu câteva lumini roșii în apropiere, cu sârme telegrafice multe pe lângă ea; au ajuns la stație în amurgul serii, cu câteva clipe înainte ca trenul, — bălaurul care varsă foc pe nări și fuge ca vântul, — să vie în stație, unde stă cât o clipire de gene ca să se hodinească.

Trenul sosi, răsufflă greoi. Mașina flueră ascuțit și cu o smăcitură puternică se opri.

Puțină mișcare... S'au dat câțiva oameni jos, s'au coborât câteva lăzi, niște saci, — și apoi un fluerat lung, tremurător, al conducătorului, stația remase goală.

Hei, Maneo, zice șeful stației, văzând pe Vidru, ce mai faci? Cam de mult n'ai mai dat pe la noi. Ce te-ai mai făcut, frate? Am mare nevoie de căruțași.

— Mânia lui Dumnezeu, domnule, mi-au murit caii.

— Ei taci...! Cum se poate?

— Iacă bine.

— Și-acum?

— Acum, de... mi-am înhămat mânzul, și...

— De, cam greu lucru — Da vorba, cum o vrea cel de sus. Ce zici, încarci sacii ăștia care sunt aici?

— Păi așa mi-i gândul să 'ncarc, c'altfel îmi mor fețițele, mai respuse Vidru, înecându-l un oftat și începă să ia în spinare sacii, și să-și încarce căruța.

Și-a luat plata, traiul pentru vre-o două zile și-a plecat. Cât de greu a fost până a urnit-o din loc!

Mânzul merge încet de tot, când și când se poticnește, vrea să cază jos.

Manea mai pune umerul, și-atunci animalul, întoarce capul înapoi, să uită se vază de unde-i vine ușurarea și cearcă să arate mai multă putere...

La podeț nu mai poate să meargă.

Umbrele nopții s'au așternut, și întunerecul e nesfârșit. În zare se vede câte o licărire de lumină din saț, dar cât e de îndepărtat!

Iar s'a urnit din loc căruța, cu mare greutate.

A ostenit și căruțașul.

Mânzul a început să meargă schiopătând de piciorul drept dinapoi, s'a lovit de-o piatră ascuțită.

S'a opintit, și fu gata, gata să cază jos.

Acum răsufflă când iute-iute, când rar, rar de tot. Privirea ochilor din pământ n'o ridică, și piciorul lovit îi ține indoit.

Se 'ncearcă să plece din nou. Peste puțină.

Se smăcesc din toate puterile amândoi, mai descarcă câțiva saci, dar fără nici un folos.

Mânzul necheză slăbit, frământă pământul, se dădu într-o parte, privi — pentru cea din ultimă oară spre stăpân — și căzu jos, greoi ca o piatră.

Il deshămă Vidru iute, vru să-l aridice, dar nu putu. Mânzul își perduse orice putere.

Răsufală încet, apăsât. — Ochii îi închisese, picioarele îi erau întinse, numai cel care-l durea îl avea îndoit. Puțin — și muri.

Manea s'a înlins lângă el — tot acolo l-au găsit oamenii a doua zi. Și și-au eșit din minți. Une ori plânge, — iar când vorbește, nu spune decât de copilitele lui — și de mânzul pe care zice că el l-a omorât, și că trebuie, ca stăpânirea să-l închidă în ocnă, să-l omoare, că el nu mai este Manea Vidru omul cinstit și cum se cade din Cornețelul, ci altul, un ucigaș, și care nu mai poate să-și îngrijască de copilașii lui, ca un păcătos și fără de lege ce este.

D. Ionescu Morel.

Toamnă.

*Din-spre apus departe, din mijloc de dumbravă,
Timpit se 'nalță-un freamăt și-un vuet lung prin
[ramuri;*

*Se clatină, se 'ndoaie brădetu-'n vârful de munte
Și plânge 'n cet natura prin văi adânci și lamuri...*

*Ce-a fost mai eri cu farmec: și flori și cânt de
[păseri
Și clopot la mioare — azi toate — toate-s moarte.
Chiar codrul trage-a moarte sub lovituri de trăsnet;
Părâul singur curge în clocot mai departe.*

*Din șes se duc cocoare și sbor peste hotare;
In stoluri lungi se duce și-un grup de rândunele.
O, toate trec — dispere și ultima-amintire
Din zile dulci de vară, ca visurile mele!*

*In codru moare frunza și cade-alene 'n vale,
La foșnetul ei tainic o jale mă 'mpresoară
Și-un dor nebun de ducă: să plec în infinite,
Să afl-un suflet sincer și 'ntrânsul o comoară.*

*Pe-azurul boltei nalte, în nopți cu lună plină
Văd tremurând stelute mai trist ca-odinioară
Și simt suflarea rece a vântului de toamnă:
Imi pare că-mi șoptește: o doină de-astă vară.*

*In seri întunecoase: din luncă și din crânguri
Resună greu și-a spaimă un hăulit de câne,
Și-un negru nour cerne stropi mici și ploaie multă,
Iar eu stau trist azi seara și ca și azi și mâne!...*

*S'a 'ncins o ceață groasă și-i rece 'n zori de ziudă,
E toamna-aci: natara își ia broboadă nouă;
Fecioara vară pleacă, ascunde 'n sân durerea,
Dar lasă lacrimi multe în stropi mărunți de rouă.*

Modernul în artă. ✓

Conferență. *)

Ilustre domnule President!

Onorată Adunare generală!

În chestiile de estetică și de gust mai rar o vorbă cu accepție atât de largă și circulație așa covârșitoare ca vorba „modern“. Pe toate terenele vieții publice și private, unde se afirmă și considerante de gust și estetică, întâlnim această vorbă nu numai făcând parte din judecata pronunțată asupra obiectului din chestiune, ci și ca princip determinativ asupra valorii estetice a obiectului: „modernul“ nu numai stăpânește, ci și determină gustul publicului în materie de estetică.

Avem pictură „modernă“, arhitectură „modernă“, stil „modern“, drame „moderne“, romane „moderne“, tocmai așa ca pălării „moderne“, cravate „moderne“, încălțăminte „moderne“ și lumea mare ține morțiș că datorește respectului față de sine ca în toate privințele să fie la înălțimea „modernului“.

Iar dacă încercăm a defini noțiunea „modernului“ se pare că singura notă esențială a conceptului este novitatea în opoziție cu produsele, pe cari le-a considerat gustul premărgător de... frumoase. Îndată ce încetează a mai fi „nou“ ceea ce place, încetează a fi și „modern“ și este deja înlocuit prin alt gust devenit modern, așa că modernul pare a nu conține nimic stabil, ci numai goana după novități, după lucruri ce stau în opoziție cu ceea ce a plăcut pentru moment masselor largi.

Și cu toate că gustul omenesc în materie estetică caută deja instinctiv a realiza pe toate terenele „frumosul“, totuș gustul acesta nu este determinat prin consideratele eterne ale frumosului, ci prin cele trecătoare ale modernului, semn că setea de variație și de noutate stăpânește în mod absolut direcția temporală a gustului omenesc.

De multe ori chiar ni-se pare că modernul este în opoziție directă cu frumosul, deși atât frumosul cât și modernul este determinat prin gust, încât dacă nici nu este tot modern ce ni-se pare frumos, la tot cazul ar trebui să fie frumos ceea ce este modern. De câte ori nu auzim fraza: „Adevărat că nu e frumos, dar e modern“, ori invers: „E frumos, dar nu e modern“! Și de atâtea ori vom vedea că în gustul publicului mare primează „modernul“ asupra „frumosului“. De aici greutatea cea mare a stabilii conceptul „modernului“ și raportul „modernului“ față de „frumos“. Sunt aceste două concepte sinonime ori deosebite, sunt în raport de coordinațiune ori subordinațiune, este frumosul superior modern-ului ori modern-ului superior frumos-ului?

Iată o serie de întrebări pe cât de simple pe atât de anevoioase, când încercăm a da un răspuns.

Ori cât de bogată și variată e literatura definiției frumosului, nu încapă îndoială că nota esențială a frumosului este plăcerea: Frumos este ceea ce place. La această încheiere a ajuns și criticismul lui Kant și experimentalismul lui Fechner, numai că cel dintâi mai adaugă și condițiile acelei plăceri, pe când al

*) Prezentată la adunarea generală a Societății pentru creșterea unui fond de teatru național, ținută la Lipova în zilele de 28 și 29 august n. 1906.

doilea reclamă ca plăcerea să fie produsul unui gust corect și sănătos, dar nota esențială și la unul și la altul e: plăcerea!

Și tot așa stăm și cu conținutul modernului, căci și modern este ceea ce place... numai că aici am putea adăuga și determinațiunea de timp că: de prezent ori pentru moment, căci ceea ce place astăzi și e prin urmare modern; nu a plăcut eri și nici n'a fost modern și nu va mai plăcea mâne și prin urmare nici nu va mai fi modern, dar asta, bine înțeles, nu împiedică ca ceea ce a fost eri modern și astăzi nu mai este modern, să fie și mai departe frumos; tocmai așa precum și frumosul antichității, deja de mult apus, poate deveni în oricare ceas modern și tocmai precum ceea ce a fost odată modern și a dispărut din domeniul stăpânit de actualul gust, — poate deveni de nou modern.

Modernul nici nu trebuie să fie totdeauna un produs nou al gustului, poate fi vechiu de tot, sinteza unei dezvoltări seculare și devine — ca prin farmec — pe neașteptate, modern. Probă recentă avem în admirabilele cusături, țesături și broderii naționale ale popoului nostru. Prin bogatele colecții publicate și devenite cunoscute și străinătății — de-odată au devenit ca prin farmec moderne aceste vechi produse ale gustului fin românesc și astăzi vedem la Lipsca, Londra și Paris modelele cari până eri alaltăeri erau cunoscute numai în sfera de trai a țaranului nostru. Mâne poimâne iarăși vor dispărea din domeniul modernului și vor rămânea de nou numai proprietatea țaranului nostru... Și e firesc să fie așa!

Frumosul și peste tot arta este un produs al gustului și fiind deja în urma firei sale gustul în dezvoltare continuă atât la individ, cât și la popoare și la omenime peste tot, e numai firesc dacă această evoluțiune a gustului se manifestă și în estetică și determină după timpuri și stări, etate și cultură frumosul, ca obiectul artei. Sub acest raport al evoluțiunii vom putea apoi găsi și relațiunea dintre frumos și modern, întrucât frumosul este peste tot scopul ce caută să-l realizeze sentimentele noastre estetice, pe când modernul este totdeauna ultima manifestare a gustului, așa că — abstragând dela inevitabilele aberațiuni proprii fiecărei evoluțiuni — putem zice că totul ce este frumos a fost odată modern, pentru că tocmai instinctul din care s'a dezvoltat dorul de novitate îmbogățește fără conținere domeniul frumosului, realizat prin artă.

Sentimentele noastre estetice, ori cât de suverane le-am consideră, sunt produsul treptat al instinctului de conservare și perfecționare, înăscut omului, ca și ori și cărei alte vietăți și indispensabil în lupta pentru existență.

Rudimentele acestor sentimente le găsim deja în lumea animalelor și peste tot a tuturor vietăților până la cel mai infim grad de dezvoltare.

Selecțiunea naturală — bine înțeles în mod inconștient — caută să asigure reproducerea și perpetuarea speciei la toate vietățile, prin căutarea însușirilor ce sunt mai apte spre acest scop și prin evitarea acelor însușiri, cari s'au dovedit de primejdioase pentru specie.

Adevărul acesta în cele esențiale nu datează numai dela Darwin, ci a fost cunoscut și profesat deja cincelea veac înainte de Cristos prin Empedocle,

care a susținut teza, că finalitatea aparentă a naturii rezultă din împrejurarea, că ceea ce nu corespunde scopului pierde neconștient și natura susține numai ceea ce corespunde scopului său.

Selecțiunea naturală, având de scop nu numai perpetuarea, ci și perfecționarea speciei, caută, deși în mod inconștient dar amăsurat acestul scop al naturii, nu numai ce este mai sănătos, mai apt de reproducere și mai potrivit pentru apărarea și afirmarea speciei în lupta pentru existență, ci și ce este mai frumos. De aici rolul ce revine luminei la licurici, cântecului la paseri, colorilor și formelor în selecțiunea naturală pe întreaga scară a vietăților. Rolul toaletei d. e. la dame în ultima analiză este același — în mod clasic ne demonstrează Tolstoi aceasta în celebra sa „Sonată-Kreutzer“ — ca și rolul bogatului și variatului lui peniș la paseri, bine înțeles, inconștient și aici și acolo. Vorba lui Eminescu:

„Nu trăiți voi, ci un altul vă inspiră, el trăiește,
El cu gura voastră râde, el se încântă, el șoptește“.

„Nu vedeți c'acea iubire serv'o cauză din natură?“.

(Satira IV.)

Nu din imitarea naturii, ci din aceste rudimente ale boldului de conservare și perfecționare s'au dezvoltat sentimentele estetice ale omului. Sentimentul pentru natură este deja un produs ulterior al asociațiunii de idei, care a adus anumite manifestațiuni ale vieții omenesti în legătură cu eternele manifestațiuni ale naturii ce ne înconjoară. Nu din contemplarea naturii a învățat omul să plângă și să râdă, să se bucure și să jelească, ci frământările sale sufletești le-a transpus omul prin asociație de idei asupra naturii; cerul se mânie și se înseninează, pentru că și omul se mânie și se înseninează, isvoarele suspină, florile plâng, frunzele șoptesc, munții se cutremură ș. a. m. d. pentru că și omul suspină, plânge, șoptește și se cutremură.

De aceea ori cât de frumoasă e natura în măreția ei, în artă devine copiarea naturii frumoasă numai dacă această copie se face sub raportul unei idei transpuse din viața sufletească a omului asupra naturii. În natură e totul frumos, căci în toate manifestațiunile naturii zace finalitatea pe care a recunoscut-o deja Empedocle și mulți alții înaintea lui; dar produsă în artă e frumoasă numai sub raportul unei idei proiectate din sufletul omenesc asupra peisajului. Și ori cât de fidel să fie produsă pe o pânză o parte din natură, noi frumșetea acestei reproduceri numai atunci vom gustă-o, când vom simți și ideea sub al cărei farmec s'a produs, ori mai corect zis, dacă din sufletul nostru vom proiecta asupra acelu peisaj neînsuflețit un conțiuț de idei.

Iar ideile ce frământă omenimea dela prima ei închegare în o societate cu interese comune de existență și apărare până la complicata organizație a vieții moderne, nu sunt alta, decât tot atâtea produse ale luptei pentru existență. De aici neconștienta dezvoltare a ideilor, înălțarea și căderea lor, lupta înverșunată dintre idee și idee, din cele mai vechi timpuri până astăzi, tot sub raportul apărării, susținerii și dezvoltării speciei. Ideile, ce s'au dovedit păgubitoare intereselor de existență a speciei, cad și dispar, cele ce se dovedesc ca prielnice, se înalță și înving. Nu volnicia omenaescă, ci interesele de existență a indi-

vidu lui, societății, poporului și peste tot a omenimei, decid asupra sorților acestei lupte.

Și ori cât de mult ar ținea direcțiile astăzi dominante în estetică la principiul, că arta este scop de sine, totuși în evoluțiunea ideilor nu este arta altceva, decât un mijloc de luptă, tocmai precum și dragostea atât de mult cântată de poeți și divinizată de cei a-

lupta de idei dă suflet și viață artei. De aici legătura cea intimă și organică între artă și viață*).

Este însă propriu tuturor mijloacelor de luptă, că ajungând la un grad anumit de desvoltare, pierd scopul din vedere, și devin înși-le scop de sine. Ca să luăm un exemplu de tot apropiat și ușor de înțeles, indicăm teoriile moderne de stat, cari emulează a

La moară.

junși în cercul ei de farmece, ca scop de sine, („iubește pentru a iubi“), nu este în ultima analiză decât un mijloc de luptă pentru susținerea speciei.

Interesul speciei este acel „altul“ din versurile lui Eminescu, care trăiește și inspiră, care se încântă și șoptește când „cu gura voastră râde“, interesul acesta în stadiul mai înalt al desvoltării este cel ce în

*) După ce am scris aceste șire, am dat de recenziunea lui Raoul Auerheimer („N. F. Pr.“ din 2 sep. 1903) asupra volumului VI „Ținte“ din scrierile lui Oscar Wilde, apărut zilele acestea la Paul Wertheimer în Viena. Din aceasta recenziune de tot interesantă reiese, că m. d. r. n. l. între moderni, O. Wilde revindecă artei supremația asupra naturii și vieții. „Viața — zice Wilde — este cel mai bun, este singurul elev al artei“. Nu arta

prezentă statul ca scop de sine, așezând „ratio status“ ca princip dominant și primant asupra tuturor intereselor, din cari s'a alcătuit statul, deși statul atât în urma originei sale, cât și în urma scopului seu final nu poate fi alta decât mijloc pentru asigurarea, bunăstarea și propășirea locuitorilor, cari îl compun.

Dar tot propriu evoluțiunii ideilor omeneste este, că îndată ce o idee -- în exemplul acesta: statul -- caută a se emancipă de sub stăpânirea necesității fi-rești, c re a chemat-o la viață și caută a deveni scop de sine, găsește față 'n față o întreagă armată de ide-i, cari se afirmă în lupta pentru existență, până ce se restabilește echilibrul tulburat în interesul cel mai înalt al trebuințelor practice de existență.

Și arta, de câte ori o consideră cultivătorii ei ca scop de sine, de atâtea ori se depărdază în cea măsură de satisfacerea trebuințelor practice ale evoluțiunii și cu cât s'a depărtat mai tare de satisfacerea acestor trebuințe, cu atât mai puternic se afirmă opozițiunea ideilor, cari tind a readuce arta la scopul ei adevărat, la rolul de mijloc în lupta de idei.

Lupta aceasta e continuă ca și evoluțiunea, care nu cunoaște popas. Iar motorul principal al acestei lupte este impulsul de novațiune, inerent firei ome-nesți.

Dacă aruncăm o privire retrospectivă asupra evoluțiunii artei, vom vedea că aceasta nu ni-se prezintă într'o linie dreaptă ce merge țintă asupra scopului, ci ca o linie undulantă, în care dealul și valea undei ne indică eternul proces de depărtare și apropiere, cătră trebuințele practice ale existenței.

Un pol al acestei undulațiuni este deplina supunere a artei intereselor naturii, când stă arta pe deplin în serviciul trebuințelor practice ale existenței, iar celalalt pol este emanciparea artei de sub această stăpânire, când caută a deveni scop de sine și nimic alta. Intre acești doi poli undulează neconținut evoluțiunea artei, în ambele cazuri transpirată însă de ideile cari mișcă și frământă viața sufletească a societății, a popoarelor și în ultima analiză: a ome-nimei.

Valul în undulația sa odată se depărtează de trebuințele existenței, căutând tot mai mult a emancipă arta de sub stăpânirea naturii și a o face „scop de sine“, apoi iarăș se apropie de trebuințele existenței, când perde tot mai mult din suveranitatea sa și se sub-ordinează naturii.

Undulațiunea aceasta e continuă. Iar ceea ce se ficsează ca epoce de clasicism, naturalism, decadentă etc. în istoria artei sunt singuratic puncte din această cale fără sfârșit ce o face arta în lupta ideilor sub raportul realizării frumosului.

(Finea va urmă)

Dr. Valeriu Branisce.

imitează (copiază) viața, ci invers viața copiază arta. Ori cât de paradox pară această concluziune a lui Wilde, fapt este că noi dela artă învățăm să gustăm plăcerile naturii. Pentru un suflet lipsit de cultură estetică este de exemplu natura, în plina sa măreție, cel mai indiferent lucru din lume

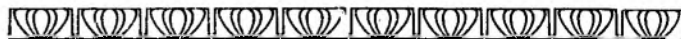
Dr. V. B.

Se lasă umbrele.

*Se lasă umbrele 'nserării
Pe-a noastre pustiite căi,
Apusă-i steaua dimineții
Nu te 'nsenină ochii tăi.*

*Și nu mai crește nici o floare
Pe drumul năruit de ploii;
Uitare, floare înghețată,
Tu de mai crești de-acu 'ntre noi!...*

Elena din Ardeal.

Felurimi.

Cum trebuie tratați bărbații însurați. Cum trebuie tratați bărbații însurați? Această chestiune grea încercă să o resolve revista feminină „The Lady's Realism“, din Londra, printr'un fel de întrebări circulare. -- Contesa de Bothmer declară că bărbații nu urăsc nimic mai mult ca faptul de a fi conduși. -- Doamna Montagu Forbes afirmă cel puțin teoreticește -- că bărbații nu trebuie să fie conduși. De sigur că cei mai mulți bărbați o vor aprobă. -- Dna Nathani Fiennees deplânge numărul soților rău conduși și crede că aceasta este cu deosebire greșala femeilor. „Bărbatul -- care în cazul cel mai bun este un animal încântător -- este supărat, întăritat, amărat și atunci conducerea este la sfârșit. -- Ea mai afirmă că „un bărbat care se află în chip fățiș sub pantof, oferă o priveliște nedemnă“ și că „femeia care voiește să influențeze atât de mult pe soțul ei, încât voința ei să fie în toate chestiile, va fi politicoasă și blândă; ea și între patru ochi va fi ceea ce este în fața celor mai mulți oaspeți, plină de considerațiune față de prejudițiile sale, ca și față de ale unui oaspe. Ea nu va mai avea nici o osteneală de a i-se face plăcută“. -- Dna Năpier Miles cere sfat dela o prietină, care i-a spus că bărbații nu recunosc câtă importanță pun femeile pe micile atențiuni. Dar amica aceea dă sfatul ca „soțiile să fie tot atât de vesele și de plăcute acasă ca și în societate“. -- O altă femeie esclamă: „Nimeni nu voiește să fie condus, dar este un lucru recunoscut, că este necesară o oarecare conducere pentru ca trăsura căsătoriei să meargă bine“.

Declarațiile de amor după pozițiile sociale. Diplomatul zice: „Ei! să încheiem o alianță eternă“. Soldatul: „Mi-ai rănit inima, încât nu se va vindeca nici odată“ sau „Ai venit, ai văzut, ai învins“. Grădinarul: „Un singur cuvânt de pe buzele tale“, și „drumul nostru în viață este presărat cu flori“. Zidarul: „Hai să zidim o colibă împreună“. Corăbierul: „Fecioară frumoasă, la tine găsesc un port pentru toate furtunile vieții“. Surugiul: „Ascultă-mă, și tu ai să porți frânele totdeauna“. Invățătul: „O, lasă-mă să-ți studiez inima, și în ochii tăi să-mi cetesc fericirea“. Antreprenorul: „Tu imi umpli paharul vieții până la margine“. Sculptorul: „Dacă inima ta nu este de marmoră, permite să se așeze chipul meu în ea“. Bru-tarul: „Vrei să împărțim pâinea mea în bine și la nă-caz?“ Săpunarul: „Tu să fii lumina vieții mele“.

SALON

Impresii din călătoria la Expoziție.

La Brașov — Predeal.

De vre-o câteva zile timpul se înorase și ploaia curgea întruna. Vremea asta mă puse pe gânduri și mă neliniștiă, că n'o să am noroc de timp senin. Dorul de a mă vedea plecat în tinăra țară liberă a fraților noștri, de a cercetă Expoziția, fără multă șovăire mă hotărâra la plecare. — A lene lunecă trenul prin văi și câmpii, printre dealuri și munți cu păduri frumoase de-alungul Crișului. Cerul se mai înseminase, aerul se curăți de norii deși, iar eu priviam cu nesaț la frumsețile naturii, până când întunerecul cuprinse orizontul...

Zorile se revărsară, iar trenul percurgea șesul Bârsei. O șuerătură lungă și trenul se oprește la Brașov. Peronul gării bășbăie de fețe vesele, cari aleargă la tranvai și la trăsuri. Vechiul oraș avea un aspect sărbătoresc, căci Românii din toate colțurile își ficsară aci întâlnire, de unde să plece împreună la frații lor, de cari știe numai bunul Dzeu, de câte veacuri s'au despărțit.

Insufletirea e mare! Adunarea Asociațiunii de curge strălucit! Concertul-Teatru au reușit splendid! Iar noi cu bune impresii ne despărțim de Brașov.

Sosiți la gară, ne așezăm în vagoane și așteptăm cu nerăbdare plecarea.

Trenul se pune în mișcare, cotește și urcă, urcă încet, iar noi cu toții privim natura încântătoare. Suntem la culmea dealului, unde e Predealul. Fiecare aleargă cu pachetul la vămuire, cu pasaportul la revizuire, ca cât mai curund să poată trece pe pământul României. Fără multă greutate, toate se pun în ordine și răsufăm aer liber. N'auzim acum decât dulcele graiu românesc. La vagoane: „Domnilor! Gata! Sufilă!” Trenul se pune în mișcare, trece, trece pe pământul fraților noștri, iar noi încântați de frumoasa priveliște a munților decorați cu brădet, priviam cu nesaț frumseța, ce în treacăt se desfășură înaintea noastră, ca un lung lanț de tablouri romantice, cari de astădată eră realitate.

Timpul trece eșă de iute par'că sboară, și lăsând în urma noastră vre-o câteva gări, ajungem la Sinaia.

La Sinaia.

Trenul zăbovește cam vre-o 5 ore. Avem timp deși puțin — de a cercetă Peleşul cu poveștile lui fermecătoare.

Cetisem mult despre acest loc plăcut al Carmen Sylvei, unde în liniștea adâncă, la murmurul sălbaticului Peleş, din peana-i măiastră, curg vorbele înțelepte și dăfătoare de viață, și acum aș fi dorit într'un moment a fi transpus acolo...

Care de care se grăbiă mai tare!

Drumuri regulate conduc, urchând din ce în ce mai mult, printre munți cu pădurile seculare, desfășurându-ne privirea în frumseța naturii. Suntem la Mănăstire! Intrăm cu sfială, zicem o rugăciune, și stăm neclintii, admirând arta din lăuntrul mănăstirei.

Cu inimile pline de cucernicie, cătră Atotputernicul, eșim din sfântul lăcaș și continuăm calea cătră castelul Peleş și Peleşor. Cu cât ne apropiam mai mult, cu atât frumseța naturii ne frapă mai tare și transpuși în sferi ideale de atâta podoabă a naturii, pășiam plini de fericire, ștergându-se — deși numai pe câteva momente — din inimile noastre suferințele îndurate de vitriga soarte, care ne stăpânește.

De-odată, apare zimbând înaintea noastră castelul Peleş, iar de-asupra lui un steag fâlfâind, par'că ne zice: „Bine ați venit!” Mai îndărăpt și castelul Peleşor, se arată ca un copil sburdalnic, și drăgălaș. Se pare, că și mâna măiastră a naturii a menit acel loc romantic, pentru a întruni frumseța lor măiestoasă, unde petrec în liniște — o regină poetă — un rege viteaz, cu odrazlele lor. Sub impresia acestor momente înălțătoare, o dorință mai avem, de a vedea pe aceia cari înainte cu 40 ani ș-au dedicat viața pentru un popor oropsit, pentru un popor, care mai bună soarte a meritat, după atâtea secole de suferințe.

Știam că la orele 2^{1/2}, Regele, Regina, Moștenitorul I de tron și Prințisorul Carol vor plecă la București. Aveam voie a-i așteptă pe peronul garei; iar noi dornici de a-i vedea cât mai curând, ne-am înșirat, pe calea ce conduce dela eșirea castelului Peleş și așteptam cu nerăbdare. Signalul la vardă se dase.

O trăsură, cu patru călușei gălbui, — ca din poveste — se pune în mișcare. În toate părțile șoptiau: „Vine Regina!” O bucurie nespūsă ne cuprinde și când apare înaintea noastră cu fața-i pururea zimbitoare, cu pletele-i albe ca zăpada, din piepturile tuturor resunau strigătele de: „Să trăiască”, iar ecoul îmbrățoșat de falnicii munți, străbăteau văzduhul, de parte, departe... Regina cu fața plină de fericire, își manifestă îndestulirea, prin dese complimente. În sborul pașilor deși și mărunți al călușeilor, trăsura trece înainte, iar după ea urmează alta, în care eră Regele, Moștenitorul de tron și Prințisorul Carol. Vuiiau codrii de Urah! și Trăiască!

Iar privind la voinicul și simpaticul prințisor cum stătea față în față cu înțeleptul seu bunic, — care cu figura-i impunătoare, serios priviă la acei ce poate pentru prima oară salută pe viteazul dela Plevna, pe reîntemeietorul României, imi trecu prin minte frumoasa poezie „Răvașul dela Rovine” și involuntar strigai: „Trăiască împăratul”, cuvinte cari se perdură în șgomotul asurzător, a sute de glasuri din jurul meu. Vuietul se perdeă încet, încet, iar noi estasiași priviam cum se depărtează, cei atâta de slăviți și sărbătoriți de întreg neamul românesc

Delectându-ne încă odată privirea în artisticul Castel și parcul din jurul lui, cu impresii plăcute, cu inimile pline de bucurie copilărească, lăsând în urma noastră Peleşul cu murmurul lui duios, ne reîntoarcem la gară, ca să continuăm calea mai departe cătră București.

La București.

Sosiți la București, oboșiți de călătorie, fiind și seara târziu, fiecare se grăbiă, ca să ajungă undeva la adăpost și după o odihnă, în ziua următoare, re-creat de oboseală, să-și astâmpere dorul curiosității

de a vedea Expoziția, de a-și face ideie, despre progresele fraților săi.

In Expoziție.

La finea stradei „11 iunie“, unde odinioară eră câmpul mlăștinos dela Filaret, privirea omului se înfălnește cu zidiri pompoase, cari dau aspectul unui orașel modern. Intrarea Expoziției e o poartă monumentală zidită cu gust, pe care cuvintele: *40 ani de domnie glorioasă*, precum și trei date, cele mai însemnate din viața românească: „106—1866—1906“ atrag plăcut atențiunea vizitatorilor. Dela intrare în dreapta și stânga se grupează Pavilioanele, iar locul liber, ce se estinde în mijlocul lor, formează o frumoasă promenadă cu drumuri regulate, fântâni săritoare, lacuri artificiale, cari dau aspect plăcut întregii Expoziții. — In mijlocul promenadei zăresc o statuă a marelui scriitor C. A. Rosetti. La finea parcului, pe locul cel mai înalt al Expoziției, stă măiestros »*Palatul Artelor*«. La dreapta pe un deal, se ridică frumoasă biserică numită: »*Cuțitul de Argint*«, iar cu ceva mai în jos sunt »*Arenele Romane*«. La stânga e bățător la ochi: »*Turnul lui Țepeș*«, — de unde întreg aspectul Bucureștilor, precum și al Expoziției, ți-să desfășură înaintea ochilor, — »*Cula boierească*“ o zidire simplă înaltă, în interiorul căreia sunt expuse multe lucruri prețioase, din viața boierilor de odinioară. Ací se află expusă și Evanghelia pictată cu multă artă și scrisă de Maiestatea Sa Regina.

Patru zile întregi am alergat dintr'un Pavilion într'altul și ți-ar trebui chiar luni întregi, ca să le cercetezi pe toate cu deamăruntul, ca să ai o idee clară, despre toate câte se pot vedea. In scurt timp însă, numai ici colea te oprești la câte un obiect, care prin executarea-i artistică și atrăgătoare involuntar te ține locului.

Numai după ce ai trecut prin toate Pavilioanele, poți constată progresele ce le-a făcut România pe toate terenele; poți avea ideie despre bogățiile ce se cuprind în ea. Azi România e un stat de model în Orient, dar nu va trece mult timp și ea va putea ține pas cu multe state din apus.

In Pavilionul *Monopolurile statului*, pe lângă sutele de soiuri de tutun, și fabricatele lui — aranjate cu gust, vezi cum într'un moment din frunzele de tutun, se pregătesc țigaretile; într'altă parte cum se fabrică chibritele, — iar într'alt colț așezate bucățile de sare în stare naturală, precum și diferite mașini cu cari le mărunțesc.

De aci treci in Pavilionul *Agriculturei*, unde in ordine exemplară după județe, sunt așezate toate producțiunile prime din țară; iar de aci trecând in Pavilionul: *Industriei*, admiră articolele industriale prelucrate din produse prime din țară și de măiestri tot din țară.

Articolele expuse, pot concură și cu acelor mai înaintate state industriale. Pavilionul minelor, carierilor, silviculturii; pescăria, sonda petroliferă, tot cu atâtea produse din țară, te incredințează, că România e o țară binecuvântată dela natură și dacă industria va înaintă pe calea începută, cu timpul va fi în stare să producă de toate ce trebuiesc în țară.

Că industriei se dă o atențiune deosebită, ne dovedesc produsele expuse in Pavilionul școalei de industrie inferioară și superioară, precum și Pavilionul: Direcțiunei generale a închisorilor.

Că, România a făcut progrese însemnate și pe alte terene nu numai pe al agriculturii și industriei, ne arată: »*Palatul Artelor*«, care prin poziția nimerită prin edificiul cel mai grandios din întreaga expoziție, e centrul cel mai atrăgător al vizitatorilor. Inaintea mărețului palat sunt doue statue bine reușite a marilor bărbați: Alecsandri și Golescu, la cari cu mândrie privesc cei cari vin să admire arta românească. Tot ce artiștii neamului românesc au produs mai perfect, mai succes in arta picturii, sculpturii, se află aci. Trecutul și prezentul artei românești prevestesc neamului nostru și pe acest teren un viitor frumos.

E frumoasă arta! Sunt toate frumoase ce se pot vedea, dar fără îndoială, că acel loc, unde ți se reamintesc cele mai prețioase pagini din viața neamului e cel mai înălțător. Luptele multe purtate cu vitejie in decursul secolilor, au fost răsplătite prin cea mai grandioasă și grea luptă a anului 1877-8, care a produs fraților nostri, Regatul independent al României; iar viteazului ostaș, înțeleptului conducător al acestei lupte, coroana de oțel, turnată dintr'un tun — dintre multele, luate in luptă dela Turci. Această coroană este expusă in *Pavilionul Regal*, alături de coroana de aur a M. S. Reginei. De o parte lucește aurul, de-alta parte vitejia. Iar martori ale acestora stau steagurile sfârticate de glonțurle dușmanilor, purtate in luptă de bravii eroi ai neamului român. Tot aci se află expuse, o mulțime de obiecte prețioase ale familiei regale, ca decoruri, săbii de onoare ș. a. In partea stângă a acestui pavilion se află lucrările genului civil, iar in partea dreaptă a genului militar. Nu departe de aci o căsuță simplă, acoperită cu cărămidă, ne înfătoșează: *Casa dela Poradim*, cvartirul in care a petrecut timp de 4 luni M. S. Regele pe timpul luptei pentru independență.

Cu evlavie intru, căci aci s'a zămislit planul de luptă, care a adus independența și regatul fraților noștri. Aranjamentul intern e tot acelaș care a fost atunci: o masă, un pat simplu de fier, un lighian și un scaunel de taboră.

Interesante și cu gust aranjate sunt și Pavilioanele etnografice a Românilor din Transilvania și Bucovina.

Francia, Austria și Ungaria și au expuse produsele țerei lor in pavilioane separate.

Iată când ziua se amestecă cu amurgul sării, oboșit te mai preumbli prin expoziție, se aprind lampioanele electrice și alte mii de lampioane — in diferite colori, vezi cum iluminăția splendidă a Palatului Artelor vestește, departe, departe neamului românesc, sărbătoarea sărbătorilor, uiți că ești pe pământ și că sunt suferințe...

O vedenie, ce nu se poate închipui!...

In timpul cât am petrecut la Expoziție, mai de multe ori am avut fericita ocazie de a vedea acolo familia regală. Și când M. Sa regina, trecând dintr'un pavilion într'altul, mulțimea de băieți se îmbulziau de a-i sărută mâna, ea in haina-i albă, in mijlocul lor apărea ca un inger păzitor, își întindea mâna spre capetele lor, îi neteziă ca o mamă adevărată și priviă cu drag la ei: atunci simțiam și eu fericirea fraților nostri, cari o au Regină pe aceea, care in timpul rezelului eră mama răniților, iar azi mama orfanilor...

Cu impresii, cari nici odată nu se vor șterge din memoria mea, ies din Expoziție, ca in timpul liber, ce-mi stă la dispoziție, să vizitez cele mai însemnate locale din oraș.

V. Babi.

Inaugurarea statuei lui Alecsandri.

Duminea trecută, la 15/28 octombrie, s'a îndeplinit la Iași cu mare solenitate inaugurarea statuei lui Vasile Alecsandri. A luat parte lume imensă, în piața Teatrului, unde s'a ridicat statua. În deosebi a făcut adâncă impresiune sosirea Bucoveninilor, cam 300. Din România s'au reprezentat numeroase județe. În jurul statuei au stat: Înaltul cler, ministrii, membrii familiei Alecsandri, delegații corpurilor legiuitoare, ai Academiei Române, a curților și a tribunalelor, ai corpului avocaților, a universităților din București și Iași, a corpului ofițeresc, a delegațiilor din afară de regat, reprezentanții presei și delegații Societății dramatice.

Serbarea a început dimineața la 9. Mitropolitul Moldovei, asistat de numeroși membri ai clerului înalt, a oficiat serviciul religios, a sfințit statua. Clopotole sunau și corul mitropolitan a cântat „Cântecul gintei latine”. Persoanele oficiale au scris actul comemorativ. Imprejurul statuei au fost depuse multe coroane (cunune).

A atras atențiunea tuturor admirabila coroană trimisă de regina, pe care a depus-o dl I. Kalinderu. Coroana are următoarele inscripțiuni: — prima pe partea de sus: „Tout de même, nous irons bras dessus, bras dessous à la postérité. Vasile Alecsandri;” a doua: „Trăi-vei în veci, stea iubită, în lumina vecinicii. Carmen Sylva, Elisabeta.”

Au mai pus coroane: primăria Iași, gimnaziul Alecsandru cel Bun, Teatrul Național, Liceul Național, Ministerul de culte, Școala artelor frumoase, Școala fiilor militari și alte corporațiuni.

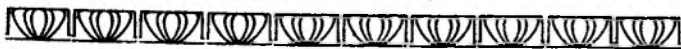
Apoi au început cuvântările. Au vorbit dl Xenopol în numele comitetului pentru ridicarea statuei; dl Gh. Lascar, primarul Iașilor, luând în primire monumentul, al cărui autor este dl Hegel; dl M. Vlădescu, ministrul instrucțiunii, în numele guvernului; dl N. Iorga în numele universității din București; dl Ioan Kalinderu în numele Academiei Române; dl Naum, bătrânul poet, în numele universității din Iași; dl Nottara reprezentând Teatrul Național din București; dl Anestin cel din Craiova, Haralamb Lecca delegatul societății dramatice din Iași; dl M. Corodeanu poetul din partea presei române; dl Gr. Buțureanu, profesor, în numele corpului didactic și alții.

După terminarea cuvântărilor, cu cari s'a încheiat solenitatea, toți au defilat înaintea statuei. Pe piața Unirii s'a încins o horă mare. Momente sublime.

Seara la Teatrul Național s'a dat o reprezentație de gală. Au jucat reprezentanții artiștilor din București, Iași și Craiova; reprezentând numai opere de ale lui Alecsandri. Teatrul iluminat și împodobit, eră plin.

Momente sublime cari în cei ce au luat parte au inspirat impresiuni în veci neuitate.

Omage memoriei marelui poet!

Cugetări.

Binele este tot ce ne poate mări fericirea sau micșora supărările.

* * *

Increderea este o slăbiciune nedespărțită a naturilor sincere.

Dr. Alecsandru Vajda-Voevod.

— La portretul din nr. acesta. —

În dieta actuală din Budapesta câțiva deputați români s'au prezentat cu mare succes ca oratori parlamentari. Unul dintre ei este dl dr. *Alecsandru Vajda-Voevod*, al cărui portret îl publicăm în fruntea numerului acesta al foii noastre.

Dsa acum întâia-oraă face parte din corpul legislativ. Abia a intrat, a și cerut cuvântul și după câteva vorbiri ș-a atras așteptarea ca orator de model.

Cuvântările sale au un fond serios și sunt lipsite de fraze bombastice. Spune tot ce doare pe neamul său, dar îndeplinește aceasta cu tact bine meditat, în o formă parlamentară fin țesută; este ascultat de protivnici ca destulă moderațiune.

Dl Alecsandru Vajda-Voevod își trage originea din o veche familie nobilă românească, din care s'au născut și episcopii Bob și Leményi.

Locul, anul și ziua nașterii sale, sunt: Olpret în comitatul Solnoc-Dobâca, la 27 februarie 1872. Părintele său a luat parte în toate actele naționale, și s'a bucurat de stima generală. După mamă, este nepotul lui Bohățel din regimentul granițelor Năsăudului, care la 1848 a fost deputat în dieta Transilvaniei.

A început studiile primare la unitari, cele secundare le-a continuat în gimnaziul gr. or. românesc din Brașov și le-a terminat în gimnaziul săsesc din Bistrița.

Atunci s'a dus la Viena, în cursul de medicină și acolo a obținut titlul de doctor în medicină.

Pretrecând în Viena la studii, a luat parte în stăruințele culturale și literare ale tinerimei. A fost ales secretar, vice-președinte al societății „România Jună”.

A lucrat și în literatura publică, scriind articoli în ziarele „Tribuna” și „Dreptatea” — precum și în ziarele vieneze despre chestiunea naționalităților din Ungaria.

Încă de atunci datează și activitatea sa politică. Din 1897 e membru al comitetului național din care făceau parte dnii dr. A Vlad, dr. Iuliu Maniu, dr. N. Comșa, dr. Victor Bontescu și I. Moșia, având drept programă activitatea, ceea ce în conferința din Sibiu, la 10 ianuarie 1905, s'a și primit.

Conform acestui program, a intrat pe terenul activității politice. În acelaș an ș-a pus candidatura de deputat, în cercul Ighiului, dar cu 35 voturi a rămas în minoritate. În anul curent a fost mai norocos, căci a reușit a fi ales, obținând și 51 de voturi ungurești.

Ceea ce mai notăm drept întregire a schițelor sale biografice, este că înainte cu patru ani s'a căsătorit cu dsoara Elena Sofrane în Brașov, cu care la moșia Olpret, duce o viață fericită.

LITERATURĂ.

Regele Carol despre limba românească. De curând a apărut de sub tipar la București o broșură, care de sigur va atrage atențiunea generală. Autorul este regele Carol și subiectul de care se ocupă e limba românească. Titlul: „Cuvântările M. S. Regelui cu pri-

vire la limba românească“ adunate de A. V. Gidei. Ceva mai atrăgător abia se poate întipui. Broșura cuprinde șapte cuvântări ale regelui, rostite toate, afară de una, în ședințele solemne ale Academiei Române, mai ales cu privire la limba și cultura națională. Iată câteva rânduri dintr'un discurs: „Poezia populară resfrânge într'un chip minunat vremurile grele ale unui trecut plin de nesiguranță și de durere... Ori ce popor s'ar putea fâli cu cugetările unele mărețe, altele drăgălașe și atrăgătoare adunate în această comoară bogată a limbei noastre. Simțămintele înalte, spiritul răsboinic, durerea și nădeidea, tânguirea și mângâierea, cari âsufflă în acest frunziș poetic, sunt tocmai oglinda unui trecut plin de bărbăție, de încercare și de necazuri, un învățământ puternic pentru generațiile prezente și viitoare. Mândru poate fi dar poporul român de geniul seu poetic, pe aripile căruia s'a ridicat la o înălțime care l-a ferit de înrăuriri străine și nepriincioase, ocrotind chiar credința și naționalitatea sa. Poezia a devenit astfel cea dintâi temelie a limbei, un adevărat tezaur al istoriei, un izvor nesecat al literaturii române. Poveștile și legendele, cântecile și doinele, remase, de veacuri, ascunse în văile selbatice ale Cărpăților, sau rătăcind prin câmpiile roditoare ale Dunărei, trebuie să răsune adeseori în Academie, spre a însufleți lucrările sale, ele trebuie să strălucească de-apururea ca o podoabă a neamului românesc“.

Academia Română a ținut vineri la 13,26 octombrie ședință publică. Dl A. D. Xenopol a cetit o comunicare despre: „Congresul de sociologie dela Londra.“

Revistă mare săptămânală. Dl dr. Dionisie Stoica, bine cunoscut și din coloanele noastre, publică în „Tribuna“ un plan de acțiune pentru susținerea contractului intermediar pe calea publicității. „A început să se lucreze de un timp încoace, scrie dsa, pentru unitatea noastră culturală, dar nu cu destul temei și nu după un sistem bine determinat. N'avem o revistă, care să urmărească sistematic și cu mare aparat compunerea unui tablou cultural, economic și social al Românilor de pretotindenii. Scopul acesta, urmează dsa, se poate ajunge numai printr'o revistă mare săptămânală, care să nu facă politică militantă, ci în schimb să se ocupe cu chestiile mari economice-culturale ale Românilor“. Și încheie, că a și făcut pașii cei dintâi necesari în această direcție și ca planul de acțiune să fie încununat cu succes desăvârșit, mai e nevoie numai de concursul moral și material al Românilor din toate țările. Dacă vechiul nostru colaborator nu dorește decât numai atâta, poate fi sigur de succes, căci concursul moral și material al Românilor la susținerea întreprinderilor culturale-literare, este binecunoscut. De aceea grăbim s'adaugem adresa dsale: București, strada sculpturei, 48.

Premiul Andrei Mureșianu. Dela prezidiul Asociațiunii primim următorul concurs: Dl Iosif Șterca Șuluțiu, președintele Asociațiunii din Sibiu, publică concurs pentru „Premiul Andrei Mureșianu“ de c. 300. La concurs se va admite orice lucrare originală de cuprins literar, tipărită în Ungaria în decursul anilor 1905 și 1906, fie ea din sfera literaturii frumoase sau artistice, fie o colecțiune de literatură populară. Concurenții vor avea să înainteze până la 31 decembrie n. a. c. la biroul „Asociațiunii“ în Sibiu cinci exemplare ale lucrării lor. Decernerea premiului se va

face în ședința plenară a secțiunilor științifice-literare; iar premiarea însă în adunarea generală a „Asociațiunii“ din anul viitor.

O revistă nouă. La Blaj a apărut în septembrie o nouă și valoroasă publicațiune periodică. Titlul ei este „Revistă politică și literară“. Editor: dl Juniu Br. Hodoșiu; prim-redactor dl Aurel Ciato. Cu colaborarea dlor: Ion Gorun (Ales. Hodoșiu,) Al. Lăpădatu, Al. Ciura, dr. C. Maniu, dr. Juliu Maniu, dr. V. Meruțiu, dr. G. Moroianu, Luca Rusu, M. Sadoveanu, dr. Ioan Scurtu. Abonamentul pe un an 10 cor.; pentru România și străinătate 12 fr. Apare odată pe lună. Pân' acum au eșit doue numere.

Doue ziare cu acelaș titlu. De curând au apărut doue ziare noue românești cu acelaș titlu: „Apărarea Națională“. Unul la Craiova, în luna lui septembrie, odată pe săptămână, sub direcțiunea comitetului executiv al ligei „Apărarea Națională“, cu motto: „Să ne apărăm moșia de străini“ — „Să apărăm interesele neamului românesc“, — celalalt la Cernăuț, în octombrie, de trei ori pe săptămână, ca organ național independent, având 5 proprietari și editori: un candidat de avocat, un notar, un țăran, un paroc și un învățător suplent; abonamentul pe an 24 cor.

TEATRU ȘI MUZICĂ.

Dșoara Agata Bârescu, despre care am anunțat în nr. 32 al foii noastre, că în săptămânile aceste va debută în Teatrul Național din București, în urma unui incident nu va jucă acolo, ci se va duce în Germania. Conversând cu un redactor al ziarului „Acțiunea Conservatoare“ artista a spus: Trecând prin Germania, voiu da reprezentații la Lipsca, poate și la Berlin și apoi la New-York“. Și după puțină șovăire adause: „Fiindcă n'o să renunț la ea, să-ți supun o idee a mea: *Voi face tot posibilul să joc în românește la Newyork.* În cursul reprezentațiilor de anul trecut, mi-s'a exprimat dorința ca să vin acolo cu o trupă românească. Și sper că voi reuși. — Cu ce artiști? — Mă voi adresă celor mai distinși. Cu cât vor primi mai mulți din ei și cu cea mai multă bunăvoință, cu atâta isbânda va fi mai probabilă. — Odată stabilită această puternică legătură de unire între țara noastră și America, sigur că veți mai jucă și la noi. — Dacă mă întorc cu trupa, da; contrariu nu. la judecă: am jucat întâi românește, apoi nemțește, pe urmă românește, apoi iar nemțește, am început cu englezește, azi românește și va urmă din nou englezește. ...Sunt câte odată așa de amețită! Atâtea și atâtea roluri, proză și versuri, în trei limbi!... Mi-se pare uneori că am trei cutii cu creeri!... Dar cine știe!...“ — Și cu aceste vorbe ne-am despărțit.

Reuniunea română de cântări din Brașov, al cărei director este dl Dima, va da la 9 și 10 novembre n. doue concerte în Teatrul Național din București.

Dl Kirchner la București. Ziarele bucureștene scriu că dl Kirchner, fostul dirigent al Reuniunii de muzică din Sibiu, de unde ș-a dat dimisiunea, mutat la București, a fost numit acolo profesor la conservatorul de muzică.

Reprezentăție teatrală în Seleuș-Cigherel. Învățătorimea rom. ort. din tractul Boroș-Ineu va aranjă la 8 novembre n. în comuna Seleuș-Cigherel, cu oca-

ziunea ședinței Reuniunii învățătorilor dela școalele populare conf. ort. din proto.p. arădane I—VII, seara la 8 oare o reprezentatie teatrală, urmată de dans. Se va jucă „Alb sau Roșu“, comedie într'un act de Iosif Vulcan, prin dnele E. Vlădica, C. Butariu, dșoara E. Zaslo și de dnii G. Șandor, T. Sirca și V. Vlădica; apoi „Rugămintea din urmă“ poezie de G. Coșbuc, declamată de dl Pavel Dirlea.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Congresul bisericei gr. or. române din Sibiu, a cărui deschidere am anunțat-o în nr. trecut, a ținut unsprezece ședințe. Afară de obișnuitele chestiuni, s'au discutat mai multe propuneri privitoare la drepturile bisericei și școlii gr. or. române. — Intre altele s'a decis ca conzistoriul mitropolitan să facă pașii necesari pentru ca să se institue în ministeriul din Budapesta un *referent român* și bun cunoscător al organizațiunii bisericești gr. or. române. — S'a luat hotărâre ca salariul învățătoresc să se urce pretotindeni, unde e cu puțință, la minimul de *800 coroane*, chiar și cu ajutorul statului, pe care guvernul țării l-a pus în vedere confesiunilor. — O chestiune importantă a fost înființarea *nouelor episcopii* la Timișoara, Oradea-mare și Cluj. Raportul comitetului mitropolitan a cerut, ca afacerea să se țină în suspenso până la timpul oportun. Bănățenii au înaintat acestui congres un memorandum, accentuând că ei nu cer imediata înființare a episcopiei din Timișoara, ci numai stabilirea teritoriului diecezan. Comisiunea organizatoare este de credință, că conzistoriul mitropolitan n'a satisfăcut intru toate propunerile primite dela congresul trecut; deci să compună un plan exact de arondare și de împărțire de avere. Propune dar ca memorandumul Bănățenilor să fie comunicat din partea sinodului mitropolitan sinodului eparchial din Caransebeș, pentru ca să se pronunțe în cauză. S'a produs o discuție lungă și frumoasă la care au luat parte dnii Nic. Zigre, Emanuil Ungurianu, Iosif T. Bădescu, dr. Nicolau Ionescu, arhimandritul Vasiliu Mangra, Pr. Cuv. Sa arch. dr. Ilarion Pușcariu, Vasile Goldiș, Arseniu Vlaicu. Votându-se, propunerea comisiei organizatoare a întrunit 36 voturi, ceea a Bănățenilor 23. Deci propunerea acestora a căzut.

Sinodul archidiecezan în Blaj, care la 12 maiu 1904 s'a prorogat, s'a convocat de nou pe 22 novembre n. an. c. la orele 8 dimineața, în Blaj.

Daruri. In. Pr. Ssa arhiepiscopul și mitropolitul dr. *Victor Mihalyi* a dăruit pentru biserica gr. cat din Cluj 1000 de coroane. — Dl dr. *Amos Frâncu*, avocat în Cluj, precum aflăm din „Libertatea“ din Orăștie, s'a înscris pe sine, pe tatăl seu Ioan Frâncu și pe mama-sa Ana Frâncu n. Adamovici, între membrii fondatori ai gimnaziului din Brad, sporind fondul gimnazial cu 2000 de coroane. — Dl dr. *Nicolae Schiau* avocat și soția dna *Elvira n. Cristea*, ca rescumpărare pentru felicitările primite cu ocaziunea cununiei lor, au dăruit pentru edificarea școlii confesionale din Topârcea, comuna natală a dlui avocat, 50 de coroane.

O nouă faptă filantropică a dlui Belloescu. Dl Stroe Belloescu originar din Transilvania, actualminte fruntaș în Berlad, care nu de mult a contribuit 1000

cor. pentru zidirea bisericei din Cluj și în anii trecuți a făcut multe contribuiri pentru scopuri filantropice, de curând a zidit pe spesele sale în comuna Grivița din România, unde dsa e mare proprietar, o biserică. Sfințirea acesteia s'a sevârșit înainte cu două săptămâni cu mare solenitate. Tot acolo dsa a zidit tot cu cheltuiala sa și o școală. În fața acestor opere, scrie „Vocea Tutovei“, stă ridicată statua lui Cuza-Vodă și aceasta înălțată tot cu nesfârșitul seu ajutor și al sătenilor din județul Tutova.

Nou profesor în Cernăuț. Dl dr. *Sextil Pușcariu*, docent la universitatea din Viena, a fost numit de Maj. Sa Monarcul profesor extraordinar pentru limba și literatura română la universitatea din Cernăuț, în locul dlui I. Sbiera, care s'a retras la penziune din cauza bătrâneței sale.

CE E NOU?

Hymen. Dl dr. *V. Dan de Apșa*, avocat în Sibiu și dșoara *Cornelia Muțiu* s'au cununat la 1/14 octombre în Seliște. — Dl *Niță Popescu*, rigorosant în drept, ales preot în comuna Toracul-mare, s'a logodit acolo cu dșoara *Angelina Cicală*. — Dl *Romul Constantinescu* candidat de preot din Ighișdorf și dșoara *Ana E. Dancăș* din Rășinari s'au cununat la 21 octombre. — Dl *Octavian Ispravnic* comerciant și dșoara *Aurelia Pantoș*, fiica preotului Vincențiu Pantoș din Giula-Varșand, s'au logodit. — Dl *Aurel Novac* avocat în Pecica și dșoara *Flora Pavlovici* s'au logodit. — Dl *Ștefan Dumitrescu* avocat în Balș, România și dșoara *Valeria Poruțiu* s'au cununat la 15 octombre din Bistrița. — Dl *Ionichie Oprean* și dșoara *Cornelia Comloși* ș-au serbat cununia la 28 octombre n. în biserica gr. or. din Dobra. — Dl *Septimiu Ionaș*, absolvent de teologie și dșoara *Rozica Cânda* s'au logodit în Silha. — Dl *Alexandru Teaha* ales preot în Leasa și dșoara *Cornelia Moldovan* s'au cununat în biserica gr. or. din Hălmagiu la 15/28 octombre.

„Silvania“ își mărește capitalul. Institutul de credit și economii „Silvania“ din Șimleul-Silvaniei, care sub conducerea înțeleaptă și sirguincioasă a dlui director executiv Andreiu Cosma a făcut un progres atât de frumos, își mărește capitalul dela 300,000 la 600,000. Bucurându-ne din inima de acest succes al institutului care a făcut multe beneficii, tragem asupra lui atențiunea cetitorilor nostri. Condițiile de subsriere se pot ceti în anunțul institutului publicat pe pagina din urmă a foii noastre.

Au murit: *Marioara Cornza* măritată Popovici, soția dlui Victor Popovici preot ort. român, în B. Ciaba, la 14/27 octombre, în etate de 42 ani; — *Maria Neagoe* n. Ardelean, văduva repausatului paroc Ioan Pop Neagoe, în St.-János, la 7/20 octombre, în etate de 84 ani; — *Irina Boer* n. *Mera*, văduva președintelui de tribunal Dimitrie Boer, la 24 octombre, în anul 78-lea al vieții sale și s'a înmormântat în cimiterul gr. cat. din Habic.

Numărul viitor al foii noastre va apărea la 5/18 novembre n.

Proprietar, redactor respunzător și editor:
IOSIF VULCAN (Str. Áldás nr. 14/296 b).

„SILVANIA“

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII SOCIETATE PE ACȚII IN ȘIMLEU.

PUBLICAȚIUNE.

Institutul „Silvania“ în adunarea sa generală-extraordinară ținută la 18 Octomvrie 1906 a hotărât a-și ridică capitalul social dela cor. 300,000, la cor. 600,000. În acest scop a autorizat direcțiunea să deschidă subscrierea pentru 3000 acțiuni à 100 coroane valoare nominală.

Pe baza acestei autorizațiuni primite dela adunarea generală estra-ordinară și având în vedere hotărârile aceleia, oferim acționarilor vechi spre cumpărare 3000 acțiuni noue în valoare nominală de cor. 100 pe lângă următoarele condițiuni:

1. Fiecare acționar vechiu are drept, ca din noua emisiune să opteze și să subscrie atâtea acții, câte poșede din emisiunile de mai înainte.

2. Pentru acționarii vechi prețul unei acții noue optate, conform p. 1. se ficsează în 100 coroane și 6 coroane spese.

3. Terminul de optare și subscriere se ficsează dela 1 novembre până la 10 decembre st. n. 1906. inclusive, cu aceea restricțiune, ca toți acei acționari vechi, cari până la acel termin n'au participat la subscriere, *necondiționat își pierd dreptul de prioritate și favorul (p. 2) la subscrierea de acții din aceasta emisiune nouă.*

De odată cu dechiarățiunea de subscriere acționarii, sub urmările pierderii dreptului de opțiune, sunt datori să depună la insiuit acțiunile lor vechi pentru cari optează la subscriere nouă și până la 10 decembre st. n. 1906 să plătească la cassa institutului 6 coroane spese și 10 coroane ca prima rată din prețul de emisiune.

4. Ratele următoare vor fi a se plăti, după fiecare acție

câte 10 coroane până la 10. Ianuarie 1907.	câte 10 coroane până la 10. Iunie 1907
„ 10 „ „ „ 10. Februarie „	„ 10 „ „ „ 10. Iulie „
„ 10 „ „ „ 10. Martie „	„ 10 „ „ „ 10. August „
„ 10 „ „ „ 10. Aprilie „	„ 10 „ „ „ 10. Septemvrie „
„ 10 „ „ „ 10. Maiu „	

Fiecare acționar are drept însă a plăti mai multe sau toate ratele înainte de terminii ficșați.

5. Pentru ratele de acțiuni, cari nu s'au numerat la termin, se solvesc 8% interese de întârziere. Acționarii, cari n'au numerat la termini vre-una rată, se provoacă direct prin poșta la solvire, ce dacă în 30 zile dela espedarea provocărilor n'ar urmă, dreptul de acționar pentru acele acțiuni se dechiară perdat, sumele deja solvite trec în fondul de rezervă al Societății. Acțiunile lor se anulează și sub aciași numeri se esmit alte acțiuni. Anularea se publică în ziarele desemnate pentru publicările institutului.

6. Acțiunile noue vor participa la toate beneficiile și se vor bucura de toate drepturile, ce posed acționarii vechi, după plățirea tuturor ratelor, dar la nici un caz mai înainte de 1-a ianuarie 1908.

Dela plățirea ratelor până la acel (1 ianuarie 1908) termin, acționarii primesc 4 $\frac{1}{2}$ % interese, iar după ratele restante plătesc 8% interese de întârziere.

7.) Acțiunile neoptate de acționarii vechi se vând din mână liberă începând dela 10 decemvrie a. c. până la altă dispozițiune, în preț à cor. 200 plus cor. 6 spese.

Direcțiunea, începând dele 10 decemvrie a. c. primește subsemnări și pentru aceste acții fie din partea acționarilor vechi, peste numărul acțiilor din emisiunile anterioare, fie din partea altora. Aceste subscrieri de acții se vor luă în considerațiune în seria pre cum au sosit la institut subscrierile valabile, proptite de 6 coroane spese și 20 coroane prima rată după fiecare acție.

Ratele următoare vor fi a se plăti, după fiecare acție

câte 20 coroane până la 10. Ianuarie 1907.	câte 20 coroane până la 10. Iunie 1907.
„ 20 „ „ „ 10. Februarie „	„ 20 „ „ „ 10. Iulie „
„ 20 „ „ „ 10. Martie „	„ 20 „ „ „ 10. August „
„ 20 „ „ „ 10. Aprilie „	„ 20 „ „ „ 10. Septemvrie „
„ 20 „ „ „ 10. Maiu „	

Față de acești acționari noi, încă se vor aplică dispozițiunile din punctul 4, 5 și 6. din aceasta publicațiune.

Șimleu, în 18. Octomvrie 1906.

Direcțiunea institutului de credit și economii:

(1-2)

„Silvania“